

GIMNAZIJA KOPER

ŠOLSKO LETO 2025/26

AKTIV ZGODOVINE

MINIMALNI STANDARDI ZNANJA PO VSEBINSKIH SKLOPIH

Vse dogodke in procese mora dijak umestiti v pravilni čas in prostor

1. LETNIK

Zakaj je pomembna zgodovina?

Dijak/-inja:

- pojasni, kaj preučuje zgodovina;
- ponazori in oceni pomen zgodovinskih virov za zgodovino;
- sklepa in utemelji, kako sta se skozi zgodovino spreminjala zgodovinski prostor in čas;
- sklepa in utemelji pomen znanja zgodovine za današnji čas;

Od mestnih držav do prvih imperijev

Dijak/-inja:

- pojasni lastnosti, po katerih se človek razlikuje od živali;
- razloži pojem neolitske revolucije;
- opredeli območja in čas nastanka in razvoja prvih visokih kultur in ostalih civilizacij starega sveta;
- sklepa, kako so naravne in gospodarske razmere vplivale na spremembe v družbeni organizaciji in na začetke političnega organiziranja v obliki prvih mestnih držav
- navede značilnosti različnih državnih oblik kot so bile npr. mestne države, centralizirane enotne države, imperiji;
- primerja značilnosti različnih oblik vladavin kot so bile npr. teokracija, aristokracija, demokracija v različnih pojavnih oblikah in bodisi v monarhijah ali v republikah;
- sklepa o značilnostih sužnjelastniške družbe in utemelji značilnosti družbene hierarhije;
- navede značilnosti gospodarstva v starem veku
- umesti ključne dogodke, pojave in procese iz obdobja starega veka v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- uči se brati zgodovinske zemljevide, analizira simbole v legendah zemljevidov in na zemljevidih;
- razvija spretnosti zbiranja in izbiranja ter kritične presoje vrednosti in uporabnosti informacij iz izbranih zgodovinskih virov in literature;

Prazgodovinska in antična kulturna dediščina na tleh današnje Slovenije

Dijak/-inja:

- navede in opiše značilnosti načinov življenja v posameznih obdobjih kamene dobe;
- razloži značilnosti gospodarskih, družbenih in kulturnih dosežkov ljudstev iz posameznih obdobj kovinskih dob na Slovenskem;
- navede podobnosti in razlike v življenju rimskih mest in podeželja ter med provincami na tleh današnje Slovenije in Rimom;

Zgodovina vsakdanjega življenja

Dijak/-inja:

- opiše značilnosti položaja in vlogo žensk in moških pri različnih civilizacijah starega veka; z različnih zornih kotov primerja podobnosti in razlike v življenju grške in rimske družine
- Z vidika pripadnosti različnim poklicem, družbenim slojem in razredom;
- navede podobnosti in razlike v vzgoji in izobraževanju deklic in dečkov pri izbranih civilizacijah starega veka;

2. LETNIK

Različni modeli vladanja

Dijak/-inja:

- sklepa o vzrokih za razpad rimskega imperija;
- opredeli posledice razpada zahodnega dela rimskega imperija za evropski in sredozemski prostor;
- navedejo značilnosti posameznih modelov vladanja in jih primerjajo med sabo;
- sklepa o obsegu in načinu udeležbe različnih družbenih slojev, stanov oziroma razredov pri odločanju v državi oziroma pri vladanju;
- navede značilnosti stanovske družbe in sklepajo o njenih spremembah v posameznih obdobjih;
- z različnih zornih kotov sklepa o okoliščinah za nastanek različnih modelov vladanja in različnih načinov soudeležbe pri vladanju;
- navede značilnosti posameznih oblik vladanja in jih umestijo v čas in prostor.

Etnične, družbene in gospodarske spremembe

Dijak/-inja:

- pojasni značilnosti in obseg etničnih, gospodarskih in družbenih sprememb po končani srednjeveški kolonizaciji;
- navede vzroke za nastanek srednjeveških mest
- našteje osnovne mestne pravice
- opiše izgled srednjeveških mest

- sklepa o vzrokih in pogojih za velika geografska odkritja;
- našteje geografska odkritja ob zemljevidu in navede posledice odkritij za kolonije in za Evropo
- Razloži pojma humanizem in renesansa
- preišče in glede na izbrane podatke sklepa o glavnih spremembah, ki jih je prineslo obdobje humanizma in renesanse na različnih področjih;
- Pojasni pojem reformacija in protireformacija
- navede značilnosti posameznih smeri reformacije
- pojasni pojem protireformacija
- navede sklepe tridentinskega koncila in značilnosti verskih vojn
- navede posledice reformacije in protireformacije v Evropi
- navede vzroke za pojav razsvetljenstva
- našteje značilnosti razsvetljenske miselnosti
- razloži razsvetljensko teorijo organiziranosti oblasti

Razvoj zgodovinskih dežel in Slovenci

Dijak/-nja:

- opredeli obseg naselitve alpskih Slovanov v Vzhodne Alpe
- navede značilnosti gospodarskega, družbenega in političnega razvoja posameznih državnih tvorb alpskih Slovanov;
- sklepa o značilnostih in posledicah pokristjanjevanja alpskih Slovanov;
- navede pomembne dogodke v političnem razvoju slovenskega ozemlja in jih umestijo v čas in prostor
- opiše centralizacijo slovenskega ozemlja
- preišče, kako je zgodovinsko dogajanje vplivalo na kulturno ustvarjanje in delovanje med Slovenci;
- navede dosežke reformacije na Slovenskem
- sklepa o pomenu reformacije za razvoj slovenskega naroda
- opiše vzroke za kmečke upore na Slovenskem in naštejejo nekaj njihovih značilnosti
- našteje reforme razsvetljenih absolutistov na slovenskem ozemlju
- ☐ ☐ primerja prednosti in slabosti razsvetljenskih reform na različnih področjih za Slovence

Kako temačen je bil v resnici srednji vek?

Dijak/-nja

- navede stereotipe, mite in značilnostih, ki se po navadi povezujejo s srednjim vekom;
- pojasni trditev, da je bil srednji vek temačen;
- primerja podobnosti in razlike v razvoju na različnih področjih delovanja in življenja med južnimi, srednjimi, zahodnimi, severnimi in vzhodnimi predeli Evrope

3. LETNIK

Vzpon meščanstva in uveljavitev parlamentarizma

Dijak-nja

- Navede vzroke za ameriško revolucijo in značilnosti deklaracije o človekovih pravicah
- opiše značilnosti francoske monarhije v drugi polovici 18.st.
- našteje vzroke za začetek francoske buržoazne revolucije
- opiše razvoj francoske revolucije
- navede spremembe po dunajskem kongresu v Evropi
- pojasni pojem legitimizem, konzervativizem, liberalizem
- navede zahteve liberalnih gibanj
- našteje liberalna gibanja v prvi polovici 19.st. v Evropi
- opiše vsaj eno liberalno gibanje
- razloži vzroke za izbruh revolucij 1848
- opiše razvoj posameznih revolucij
- razloži pojem parlamentarizem, politična stranka
- loči med politično usmerjenostjo strank
- navede značilnosti parlamentarnih sistemov v drugi polovici 19.st.

Nemirne vode: od nacionalnih gibanj do prve svetovne vojne

Dijak-nja

- navede značilnosti narodnih gibanj v prvi polovici 19.st.
- opiše nacionalne zahteve v letu 1848
- opiše uspeh oz. neuspeh posameznih revolucij
- po etapah opiše združevanje Italije in Nemčije
- razloži pojem imperializem
- našteje imperialistične države in pokažejo kolonialno razdelitev sveta konec 19.st
- opiše spremembe v ureditvi Avstrijske monarhije
- našteje značilnosti dualizma in značilnosti narodnih vprašanj v Avstrijski monarhiji
- opiše značilnosti dogajanj na Balkanu konec 19.st
- sklepa o posledicah političnih in ozemeljskih sprememb na Balkanu za Evropo in svet
- razloži pojem judovsko vprašanje in našteje njegove značilnosti v 19.st.
- našteje članice političnih blokov v Evropi in razložijo njihove cilje

Slovensko nacionalno oblikovanje

Dijak-nja

- razloži oblikovanje slovenske nacionalne zavesti
- našteje značilnosti slovenskega narodnega gibanja po različnih obdobjih v 19.st,
- opiše razvoj slovenskega jezika v 19.st.
- našteje zahteve programa Zedinjena Slovenija
- sklepa o pomenu programa za nadaljni razvoj slovenske narodne zavesti
- našteje značilnosti volilne pravice na slovenskem ozemlju po uveljavitvi parlamentarizma
- razloži pojme: čitalnica, tabor, mladoslovenci, staroslovenci, slogaštvo
- našteje slovenske politične stranke v 19.st. in opišejo njihove programe
- razloži pojem jugoslovansko vprašanje
- našteje značilnosti posameznih programov” jugoslovanskega vprašanja” pri slovenskih politikih-
- opiše značilnosti razvoja slovenske kulture v 19.st.

Industrializacija v 19.stoletju

Dijak-nja

- Navede vzroke za industrializacijo
- našteje poglavitne izume v prvi industrijski revoluciji in opiše spremembe, ki jih povzročijo
- našteje poglavitne izume v drugi industrijski revolucije in opiše spremembe, ki jih povzročijo
- Našteje družbene in gospodarske posledice industrializacije
- opiše strukturo družbe ob koncu 19.st.

4. LETNIK

Sodelovanje in konflikti v 20. stoletju

Dijak-nja

- navede vzroke in povod za prvo svetovno vojno
- ob zemljevidu razloži potek vojne in njene značilnosti
- našteje sklepe versajske mirovne konference
- navede posledice prve svetovne vojne
- navede vzroke in povod za drugo svetovno vojno
- ob zemljevidu razloži potek vojne
- navede vzroke za razvoj odporiških gibanj in kolaboracije ter loči med njima
- Pozna najpomembnejše sklepe jaltske in potsdamske conference ter pariške mirovne konference

- Razloži pojme: hladna vojna, bipolarnost, železna zavesa, nemško vprašanje, avstrijsko vprašanje
- Našteje okupacijske cone v Nemčiji in našteje vzroke za nastanek dveh Nemčij
- Našteje glavna krizna žarišča v svetu in jih pokaže na zemljevidu

Razvoj demokracije

Dijak-nja

- razloži strukturo demokratičnih sistemov na začetku 20.stoletja
- razloži politično situacijo v svetu po prvi svetovni vojni
- navede vzroke za razvoj totalitarnih sistemov v Evropi
- opiše posamezen totalitarni sistem (Nemčija, Italija, SZ)
- opiše značilnosti demokratičnih sistemov (ZDA, Velika Britanija, Francija)
- navede vzroke in posledice svetovne gospodarske krize
- navede politične spremembe v svetu po drugi svetovni vojni
- opiše oblikovanje političnih blokov
- primerja razmere po vojni z današnjimi
- Pozna delovanje in pomen OZN
- pozna vsebino deklaracije o človekovih pravicah in organizacije, ki se borijo zanje
- Našteje pomembna mirovna gibanja in pozna njihove glaven značilnosti
- Pozna vzroke za razvoj terorizma in našteje nekaj terorističnih organizacij

Razvoj slovenskega naroda v 20. stoletju

Dijak-nja

- opiše nastanek Države SHS in vzroke za njen razpad
- navede vzroke za nastanek Kraljevine SHS
- opiše nacionalne, politične in gospodarske probleme Kraljevine SHS (Jugoslavije)
- primerja položaj posameznega jugoslovanskega naroda med drugo svetovno vojno
- razloži značilnosti odporniškega gibanja in kolaboracije v Jugoslaviji med vojno
- navede vzroke za državljansko vojno v tem obdobju
- opiše prihod KPJ na oblast po vojni
- Razloži pojme: cona A in B julijske krajine, STO, Londonski memorandum
- Na zemljevidu pokaže obseg STO
- opiše značilnosti politične ureditve FLRJ in SFRJ
- opiše značilnosti nacionalnih konfliktov
- navede ključne dogodke ob razpadu Jugoslavije
- Na zemljevidu pokaže nove države nekdanje Jugoslavije
- Našteje osebnosti, ki so aktivno sodelovale pri osamosvajanju Slovenije
- Navede bistvene točke osamosvojitvenih dokumentov
- Pozna značilnosti državne ureditve
- opiše pomen vstopa Slovenije v evropske institucije